

3. Розумний О., Алієв Е. Цифровізація економічних процесів: стан та тенденції. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 4(15). С. 65–72.

4. Чалюк Ю. О. Детермінанти цифровізації економіки та суспільства. Інтелект –XXI. 2020. № 5. С. 138–143.

5. Вишневецький О.С. Цифрова платформізація процесу стратегування розвитку національної економіки: монографія. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2021. С. 10–11

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-63>

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW IN THE CONTEXT OF MODERN MILITARY CONFLICTS

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Pavlov V. O.

*Senior Lecturer at the Department
of General Theoretical Legal
and Social and Humanitarian
Disciplines*

*Kyiv University of Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Павлов В. О.

*старший викладач кафедри
загальнотеоретичних правових
та соціально-гуманітарних
дисциплін,*

*Київський університет права
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Характерною рисою багатьох сучасних конфліктів є систематичне недотримання сторонами міжнародного гуманітарного права (далі – МГП). Боротьба з кричущими порушеннями права дедалі більше ускладнюється зростанням кількості недержавних збройних груп, їх роздробленістю і дедалі асиметричним характером конфліктів. Це негативно позначається на становищі цивільних осіб, оскільки деякі озброєні групи компенсують свою військову слабкість нападами на цивільних осіб та використовують їх для прикриття військових об'єктів.

Природа та види конфліктів змінюються, змінюються і характеристики сторін, що беруть участь у конфліктах, та самого збройного протистояння. Відповідно до свого мандата «зберігача» МГП, МКЧК приділяє особливу увагу новим проблемам його

співвідношення з реаліями сучасних конфліктів, 10 у міру їх виникнення та реагування на них. Проблему більшої відповідності МГП сучасним реаліям може вирішити шляхом нової інтерпретації та коментарів подій з позицій міжнародного права або, якщо це необхідно, шляхом розвитку цього права. МГП постійно розвивається, але, як і раніше, ґрунтується на ключовому принципі захисту гуманності у вигляді права [7].

Наприклад, зростає – і продовжуватиме зростати – кількість конфліктів у світі із застосуванням звичайної зброї протиборчими сторонами, які можуть бути як державними, так і недержавними акторами. Це вимагає уточнення існуючих норм, які приймалися, як правило, щодо ситуацій, коли збройні сили однієї держави воюють із збройними силами іншої щодо симетричного конфлікту.

У відповідь на часто обговорювані випадки порушень МГП, критику його норм, а також спроби взагалі поставити під питання адекватність і необхідності МГП МКЧХ у співпраці з європейськими академічними партнерами запустив проект під назвою «МГП у дії»,¹¹ мета якого полягала в тому, щоб зібрати приклади передової практики та випадки дотримання МГП. Серед таких прикладів: успішне застосування МГП в Іраку щодо інформування про проведення польових операцій та процедури скринінгу під час евакуації; задіяння норм МДП у Сирії під час переговорів про евакуацію, які гарантували безпечний прохід для цивільних осіб з м. Алеппо та інших районів; вплив принципів МГП та міжнародного права прав людини на умови затримання під варту, більш гуманне ставлення до ув'язнених, скорочення практики тортур та запобігання радикалізації ув'язнених у в'язницях у різних країнах та регіонах світу. Звісно ж, сама філософія цього проекту – надання простих і зрозумілих прикладів його актуальності та підтвердження значення поширення знань про МГП та його інтеграцію в національні доктрини та законодавство країн світу – важлива для демонстрації необхідності та, якщо можна так сказати, «корисності» міжнародного гуманітарного права. МКЧХ закликає держави забезпечити умови, за яких загальноприйняті та закріплені в МДП закони війни реально позначалися на поведінці учасників збройних конфліктів на місцях [18].

В останні роки спостерігається значне збільшення числа переміщених осіб, як внутрішніх, так і транскордонних, що значною мірою спричинено як внутрішніми, так і міжнародними конфліктами, а також актами та кампаніями насильницького екстремізму за межами зон воєнних дій. За даними щорічного звіту про міграцію Всесвітньої організації міграції, у 2016 р. у світі налічувалося 40,3 млн. внутрішньо

переміщених осіб та 22,5 млн. біженців. 12 Загальна кількість вимушено переміщених осіб у світі зараз є найбільшим за останні роки.

За цими цифрами стоять люди, які часто залишені без уваги та допомоги. Міжнародна спільнота регулярно порушує питання про створення нового міжнародного договору про міграцію та біженців, а МКЧХ, зокрема, закликає держави забезпечити відповідність своєї політики в галузі міграції та надання притулку вже взятим на себе міжнародним зобов'язанням та вжити заходів щодо задоволення гуманітарних потреб людей, які рятуються від насильства з їхньої території.

Міжнародна система з надання гуманітарної допомоги виходить з базового положення про те, що люди, переміщені внаслідок насильства, особливо вразливі та гостріші за інших потребують допомоги. На цьому засновано і міжнародно-правовий режим регулювання статусу біженців, який формувався протягом останніх 100 років, та необхідність його поширення на осіб, які переміщені всередині країни. Багато великих сучасних міжнародних НУО були, наприклад, створені саме з метою допомоги біженцям. Одна тут потрібна застереження: хоча у переміщених осіб є свої специфічні гуманітарні потреби (захист, кров та документи), нерідко найуразливішими виявляються не вони, а ті, хто не зміг втекти від насильства і змушений був залишитися в зоні активних бойових дій.

Акти насильства проти медичного персоналу, об'єктів та санітарно-транспортних засобів під час збройних конфліктів та в умовах інших надзвичайних ситуацій широко поширені. Вони варіюються від прямих нападів на пацієнтів, медичний персонал, медичні формування та медичний транспорт до відмови у доступі до медичної допомоги та розграбуванні медичних закладів. Найчастіше це порушує міжнародне право. Відсутність або обмеженість доступу до медичної допомоги, через постійні серйозні загрози, які наражаються на медичні установи та працівники, погіршуються проблемою недостатності або неналежної якості медичних послуг – однією з найбільш серйозних гуманітарних проблем з широко поширеними та довготривалими наслідками [9].

Зростання кількості учасників гуманітарної діяльності, особливо у відповідь на надзвичайні ситуації, що привернули підвищену міжнародну увагу, ускладнює координацію їхніх дій та ставить основні питання щодо балансу між кількістю дійових осіб та ефективністю надання допомоги. У зв'язку з цим зростання кількості НУО, які беруть участь у ліквідації наслідків великомасштабних лих, у т.ч. гуманітарних криз, може вимагати запровадження якоїсь міжнародно визнаної

системи їхньої сертифікації. 18 Зберігається і дисбаланс між кризами, що знаходяться в центрі міжнародної уваги і привертають велику кількість гуманітарних акторів, – і меншими, малопомітними надзвичайними ситуаціями, які страждають від відсутності або нестачі уваги з боку гуманітарних організацій. Наприклад, за оцінками Міжнародної Федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (МФОКК та КП), 90% стихійних лих стають причиною загибелі менше 50 осіб, а діяльність з ліквідації наслідків таких дрібномасштабних лих зазвичай недофінансована.

Література:

1. Буняк Н. Соціальна безпека людини: сутність і шляхи забезпечення. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1242> (14.11.22).
2. Диха М. Соціальна сфера України в контексті забезпечення соціальної безпеки Сучасні питання економіки і права. Київ : КиМУ. Вип. 1 (11). 2020. С. 119–128.
3. Євтухов О. Тенденції розвитку соціальних ризиків у сучасному суспільстві: державно-управлінський аспект. Аспекти публічного управління. 2018. Том 6. № 6–7. С. 24–30.
4. Сільвестрова О.Ю. «Великі виклики» як пріоритети сучасної соціальної роботи». Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (12-13 березня 2021 року, м. Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. С. 179–181. URL: https://psy.knu.ua/images/conference/2021/tezy_knu_socwork_03_2021.pdf
5. Філіпчук В. Р. Соціальний захист населення: зміст категорії та відповідність викликам глобалізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20, ч. 3. С. 106–110. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/24.pdf